

STAVOVI STUDENATA UČITELJSKOG STUDIJA O REALIZACIJI NASTAVE GLAZBENE KULTURE U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Mr. sc. Ozrenka Bjelobrč Babić, viša asistentica
Sveučilište u Banjoj Luci
Filozofski fakultet Banja Luka
Banja Luka, Bosna i Hercegovina
Dr. sc. Miomira M. Đurđanović, izv. prof.
Sveučilište u Nišu
Fakultet umetnosti u Nišu
Niš, Srbija

Sažetak:

Cilj je ovog rada utvrditi stavove studenata Učiteljskog studija o realizaciji nastave Glazbene kulture. Uzorak čini skupina studenata prve godine Učiteljskog studija Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Banjoj Luci. Za prikupljanje podataka korišten je instrument s trostupanjskom skalom procjene (Likertovog tipa) koje su autorice samostalno izradile. Potvrđene su hipoteze: prva, da su studenti svjesni važnosti glazbenog obrazovanja u razrednoj nastavi i da imaju pozitivan stav o nastavi Glazbene kulture, i druga, da istodobno imaju i izražajnije preferencije prema drugim nastavnim predmetima. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na neophodnost djelovanja u cilju promjene statusne pozicije Glazbene kulture na razini osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, te potrebu osmišljavanja preciznijih kriterija pri provjeri glazbenih sposobnosti kandidata za upis na Učiteljski studij. Na taj način budući bi se studenti bolje pripremili za upis, usavršavajući svoja glazbena znanja i umijeća. Njihove glazbene kompetencije pomogle bi im u praćenju nastave, realizaciji nastavnih zadataka na fakultetu, ali i u izvođenju nastave Glazbene kulture u školi. Time bi se pridonijelo rješavanju aktualnih praktičnih problema glazbene nastave. Istodobno, potrebna su longitudinalna istraživanja o ovoj temi, čiji bi ishodi dodatno ukazali na izvjesne potrebe za promjenama u nastavnim planovima i programima učiteljskog studija, te na potrebu proučavanja stavova učitelja o nastavi Glazbene kulture.

Ključne riječi: glazbeno obrazovanje; nastava Glazbene kulture; nastavni proces; razredna nastava; stavovi studenata; Učiteljski studij.

Uvod

Dvadeset prvo stoljeće predstavlja period ekspanzije suvremenih računalnih tehnologija i društva znanja u kojoj nije rijetkost čuti izraze poput *alternativna digitalna škola* i *učenje na daljinu* (e-Learning). U takvim uvjetima može se očekivati je da se budući studenti prije upisa na studij dobro upoznaju s onime što ih očekuje tijekom studija i u skladu sa svojim predispozicijama i afinitetima odaberu poziv. Kad je riječ o opredjeljenju za studij na koji se studenti obrazuju za profesiju učitelja, smatramo da su, u određenoj mjeri, u *povlaštenom* položaju. Svaki student Učiteljskog studija u Republici Srpskoj tijekom perioda obrazovanja, provodio je u školi, na nastavi oko 180 dana godišnje. Time su u prilici da promatraju profesiju učitelja radom u prvim školskim godinama. I, koliko god se ta *slika* učitelja/nastavnika *mijenjala* na različitim razinama odrastanja, ova je profesija *bliža* i *oživljena* u očima mladih, za razliku od niza drugih profesija.

Poziv učitelja, koji podrazumijeva ljubav prema djeci i poštivanje njihove osobnosti, veoma je odgovoran i složen. Učitelj je danas moderator nastavnog procesa čije djelovanje ne

prestaje izlaskom iz razrednog odjela, već se širi na izvannastavni i izvanškolski prostor i pruža mogućnost učenikova otvaranja „svijetu“ (Vidulin-Orbanić, 2009). Od učitelja se očekuje razumijevanje potreba učenika, pružanje stalne psihološke podrške, pokazivanje interesa za njihov uspjeh i neuspjeh, strpljenje, stalno stvaranje ugodnog radnog ozračja, kreativnost i motiviranost.

Po mišljenju Hebib i Matović (2011) ključni preduvjet u stvaranju kvalitetnog obrazovanja usklađenog s individualnim potrebama i mogućnostima predstavlja i stručna osposobljenost i kompetentno djelovanje učitelja. Time se neizostavno potvrđuje činjenica da na uspjeh učitelja u nastavi utječu brojni čimbenici. O tome Sudzilovski navodi: „Čimbenici uspješnosti učitelja u nastavi su brojni: kvalitetno akademsko obrazovanje, odgovarajuće uvođenje početnika u posao, višegodišnje radno iskustvo, motiviranost za rad i kontinuirano stručno usavršavanje“ (Sudzilovski, 2012, str. 628). Osobitu pozornost svakako treba posvetiti kvaliteti akademskog obrazovanja mladih, njihovim predispozicijama za učiteljski poziv, umijeću prepoznavanja dječje znatiželje i potrebe za aktivnošću, njihovim spoznajama o važnosti i ulozi glazbe u odrastanju djeteta.

S ciljem definiranja i utvrđivanja stavova studenata Učiteljskog studija o budućem radu u nastavi Glazbene kulture, Čaušević (2009) je provela istraživanje vodeći se pitanjem kakav je položaj učitelja danas, kakav učitelj može i treba biti, te navodi osobine kao što su autoritet, zadovoljstvo odabirom poziva, sudjelovanje u školi. Mijenjao se ili ne položaj učitelja u društvu, njegov primarni zadatak bio je i ostao cjelokupni odgoj i obrazovanje učenika, osposobljenih za cjeloživotno učenje i permanentno usavršavanje. Uloga koju učitelj pritom ostvaruje u nastavi Glazbene kulture zavrjeđuje posebnu pozornost zbog čega je značajno mlade već od samog opredjeljenja za poziv učitelja pravodobno usmjeravati prema vrijednostima koje glazba kao takva nosi.

GLAZBENA KULTURA U RAZREDNOJ NASTAVI

Glazbena kultura u početnim razredima općeobrazovne osnovne škole predstavlja jedan od značajnijih nastavnih predmeta čiji programski sadržaji omogućuju svestrani razvoj osobnosti. Cilj nastave (Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje i odgoj, 2014) Glazbene kulture u osnovnoj školi je razvoj ljubavi i interesa učenika za glazbu, odnosno razvoj glazbenog ukusa. Nažalost, neki od čimbenika kao što su načini realizacije nastave, opremljenost učionica za glazbu i drugo, usporavaju postizanje postavljenog cilja – razvoja sposobnosti glazbenog doživljavanja i glazbenog izražavanja. Zato je važno stvoriti uvjete koji će omogućavati istovremeni razvitak glazbene percepcije i recepcije.

Glazbena kultura predstavlja nastavni predmet važan za obrazovanje i za odgoj i socijalizaciju učenika. Realizacijom programskih sadržaja nastave Glazbene kulture (pjesme, brojalice, primjeri za sviranje, primjeri za slušanje glazbe, različiti vidovi dječjeg stvaralaštva) i primjenom primjerenih metodičkih postupaka, oblika i tehnika nastavnog rada, pored razvijanja glazbenih sposobnosti, pridonosi se moralnom, estetskom, intelektualnom i tjelesnom razvoju učenika te razvoju nacionalnog, domoljubnog i interkulturalnog obrazovanja. Pavlović (2013, str. 680) navodi sljedeće: „Neprocjenjiv je značaj tradicionalnih pjesama i igara u nastavi Glazbene kulture, u očuvanju i njegovanju nacionalnog i kulturnog identiteta, razvijanju glazbenih sposobnosti, kao i u moralnom i estetskom izgrađivanju učenika osnovnoškolskog uzrasta“. Time se istodobno na nastavi Glazbene kulture može ostvariti značajan doprinos poticanju kulture nenasilja među djecom školske dobi.

Program nastave Glazbene kulture u razrednoj nastavi u Republici Srpskoj ostvaruje se kroz glazbene aktivnosti i temelji na tri nastavna područja (Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje i odgoj 2014, str. 168):

1. izvođenje glazbe: pjevanje, sviranje, pokret i uvođenje u osnove glazbene pismenosti;

2. slušanje glazbe;
3. dječje glazbeno stvaralaštvo.

Osobitost ovog predmeta ogleda se u tome što je za kvalitetnu realizaciju nastave Glazbene kulture u razrednoj nastavi neophodna primjena raznovrsnih aktivnosti: izvođenje glazbe (pjevanje i sviranje), slušanje glazbe, glazbene igre i dječje glazbeno stvaralaštvo. „Sadržaji nastave glazbene kulture nisu lako djeljivi na nastavne teme i jedinice jer su isprepleteni u različitim aktivnostima. Zbog specifičnosti sadržaja ove nastave, neizostavna je primjena više aktivnosti na jednom času, a izvode se u različitim dijelovima časa“ (Milić, 2010, str. 165). Kada je riječ o evaluaciji, da bi učitelj objektivno proveo vrednovanje ishoda učenja u nastavi glazbene kulture, prateći cjelokupan razvoj osobnosti učenika, potrebna je prethodna identifikacija glazbenih sposobnosti svakog učenika. Međutim, ne smije se dogoditi da glazbene sposobnosti budu mjerilo pri ocjenjivanju učenika. Nije preporučljivo da se pojedinačno nastavno područje ocjenjuje, već da se sagleda razina postignuća u sva tri nastavna programom predviđena područja, obraćajući pozornost na zalaganje, kreativnost i motiviranost učenika na nastavi. U nastavi glazbene kulture za različite ishode mogu se dobiti iste ocjene zbog toga što se postojeći rezultati uspoređuju sa stvarnim glazbenim sposobnostima učenika (Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje i odgoj, 2014). Odlika predmeta Glazbena kultura je što se cjelokupno predviđeno gradivo za određeni razred ostvaruje u školi. Aktualnim nastavnim planom i programom za osnovno obrazovanje i odgoj Republike Srpske nisu predviđeni kontrolni, pismeni zadaci i testovi. Istodobno, ovaj predmet pruža i brojne mogućnosti za korelaciju i integraciju s drugim predmetima u razrednoj nastavi u cilju kvalitetnijeg obrazovanja i odgoja. „Sa druge strane, osim povezivanja književne i dramske umjetnosti, sasvim je prirodna integracija sa glazbenom kulturom koja istovjetnom tematikom ne samo da produbljuje doživljaj dramatizovane bajke, podstiče njenu recepciju, već izaziva različita emotivna raspoloženja i osjećanja, razvija maštu i otvara nove misaone perspektive“ (Janjić i Stošić, 2007, str. 92). S obzirom na to da je većina nastavnih predmeta u razrednoj nastavi povjerena jednoj osobi – razrednom učitelju, mišljenja smo da je integracija s drugim predmetima na ovoj razini obrazovanja daleko jednostavnija za realiziranje, te ju je u tom smislu potrebno stalno poticati.

Pored glazbeno kompetentnog, motiviranog i kreativnog učitelja i zainteresiranih učenika za stjecanje znanja i vještina, temelj kvalitetne realizacije nastave predstavlja i adekvatno opremljena učionica za Glazbenu kulturu. Zbog prirode predmeta nastava Glazbene kulture ne bi se trebala realizirati u blok-satima, niti predviđenu nastavu Glazbene kulture u okviru tjednog rasporeda sati mijenjati „važnijim“ nastavnim predmetima. Suvremena nastava Glazbene kulture može se realizirati i primjenom multimedijalne tehnologije pri čemu ne bi trebalo zanemariti da je demonstracija učitelja i iskustveno sudjelovanje učenika u glazbenim aktivnostima nezaobilazno. Efikasnost primjene računala u razrednoj nastavi Glazbene kulture evidentirana je u sistematizaciji gradiva, u području dječjeg glazbenog stvaralaštva, kao i u trenutku uvođenja u osnove glazbene pismenosti. S tim u vezi Stošić (2008, str. 96) navodi da „tzv. klasična nastava Glazbene kulture nezamjenljiva u izvođenju, slušanju, pa i stvaranju glazbe, može se unaprijediti kombiniranjem sadržaja koji se mogu prezentirati korištenjem multimedija, čime bismo nastavu približili suvremenom životu, a time poticali ne samo glazbene, već i opšte sposobnosti“.

Na kraju, ali ne i manje poticajno, treba napomenuti i važnost glazbe i Glazbene kulture u inkluzivnom obrazovanju. Glazbom učenici s posebnim potrebama uspijevaju nadići brojne barijere i jačati samopouzdanje. Sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima „lakše“ se odgajaju i obrazuju, čime se omogućuje njihov efikasniji oporavak.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Kao što je već navedeno, primarni je cilj ovog rada utvrditi stavove studenata Učiteljskog studija o realizaciji nastave Glazbene kulture. Interesiralo nas je kako studenti doživljavaju sebe u ulozi učitelja na nastavi Glazbene kulture i što smatraju neizostavnim na spomenutoj nastavi.

Prva hipoteza glasi: studenti su svjesni važnosti glazbenog obrazovanja u početnim razredima osnovne škole i imaju pozitivan stav o realizaciji nastave Glazbene kulture. Druga je postavljena hipoteza: studenti više preferiraju druge nastavne predmete od Glazbene kulture. Najčešći razlog kojim se može i tumačiti druga hipoteza jesu ili nedovoljno razvijene glazbene sposobnosti ili nedovoljna razina prethodnog glazbenog obrazovanja. Drugim riječima, praksa i istraživanja (Bjelobrk-Babić i Sarajlić, 2012; Sudzilovski, 2012; Terzić i Sudzilovski, 2006; Škipljević, 2012) potvrđuju da studenti prve godine Učiteljskog studija imaju veću razinu znanja, sposobnosti i vještina za praćenje sveučilišne nastave iz svih drugih predmeta nego iz skupine „glazbenih predmeta“ što se odražava i na stavove studenata o realizaciji nastave Glazbene kulture.

Podatke smo prikupili samostalno kreiranim (i baždarenim) instrumentom *Ja kao budući učitelj na nastavi Glazbene kulture*. Istraživački instrument se, pored pitanja o osobnim podacima, sastoji od 19 tvrdnji sa trostupanjskom skalom procjene (1 = ne, nikad, 3 = ponekad, osrednje i 5 = da, uvijek). Tvrdnje su svrstane u tri subskale pod nazivima: *Značaj glazbe za razvoj djeteta* (šest tvrdnji); *Odnos (odgovornost) budućeg učitelja prema učenicima i nastavi Glazbene kulture* (sedam tvrdnji) i *Zainteresiranost za nastavu glazbe i glazbene aktivnosti* (šest tvrdnji).

U ispitivanju je sudjelovalo ukupno 90 studenata prve godine Učiteljskog studija Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Banja Luci (80 ispitanika ženskog i 10 muškog spola). Prosječna starosna dob ispitanika je 18,8 godina.

REZULTATI I DISKUSIJA

S obzirom na cilj istraživanja i manji uzorak, podaci su obrađeni korištenjem standardnih statističkih metoda/deskriptivne statistike (postotak, frekvencija).

Rezultati iz skupine tvrdnji pod nazivom *Značaj glazbe za razvoj djeteta* su optimistični i važni za provedeno istraživanje. Pozitivna opredijeljenost većine studenata o stavkama koje se odnose na: razvijanje ljubavi prema glazbi kod svojih učenika (70%), važnost glazbe u prvim školskim godinama (78,9%), podupiranje djece za bavljenje glazbom (56,7%), kao i na pozitivne emocije učenika na nastavi (90%) ukazuje na odnos budućih učitelja prema učenicima i nastavi Glazbene kulture. Rezultati istraživanja dobivaju na značaju jer potvrđuju da Učiteljski studij ima mlade generacije s pozitivnim stavovima o značaju glazbe za razvoj djeteta (Tablica 1).

Tablica 1: Značaj glazbe za razvoj djeteta

Tvrdnje	ne (nikad)		osrednje (ponekad)		da (uvijek)	
	f	%	f	%	f	%
1. Trudio/trudila bih se da kod svojih učenika razvijem ljubav prema glazbi.	3	3,3	24	26,7	63	70,00
2. Svjestan/svjesna sam da je glazba veoma bitna u dobi djece sa kojima ću sutra raditi.	1	1,1	18	20,0	71	78,9
3. Podupirat ću svako dijete da se bavi glazbom bez obzira na njegove sposobnosti.	7	7,8	32	35,6	51	56,7
4. Cilj bi mi bio da učenici radosno dolaze na nastavu (pjevujući) i izlaze, također, radosno s nastave.	0	0,0	9	10,0	81	90,0
5. S učenicima bih posjećivao/posjećivala koncerte umjetničke glazbe i koncerte druge kvalitetne glazbe različitog žanra.	15	16,7	48	53,3	27	30,0
6. Veoma važnim zadatkom smatram i glazbeno opismenjavanje učenika.	1	1,1	27	30,0	62	68,9

Istraživanja (Suzić, 2003; Vidulin-Orbanić, 2009) potvrđuju da uspjeh učenika i naklonost prema određenom predmetu doista ovisi od osobnosti učitelja, njegovom odnosu prema učenicima, njegovoj osposobljenosti za sve segmente odgojno-obrazovnog rada u školi, njegovoj inteligenciji i kreativnosti, svestranosti i informiranosti. Zbog toga smatramo pozitivno opredjeljenje studenata o navedenim tvrdnjama korisnim za odgojno-obrazovni sustav, a što bi se tijekom studija trebalo dalje usmjeravati. „Od stavova nastavnika, njegovih interesiranja i potreba ovisi ambijent koji će se uspostaviti u razredu, razina interakcije sa učenicima. Integrativna uloga nastavnika može se raščlaniti na više elemenata koji pojedinačno imaju veliki značaj, i ne postoji jedinstven kriterij u izradi te klasifikacije“ (Vučinić, 2007, str. 245). Više od polovice ispitanih studenata (53,3%) na tvrdnju *S učenicima bih posjećivao/posjećivala koncerte umjetničke glazbe i koncerte druge kvalitetne glazbe različitog žanra* izjašnjava se odgovorom *osrednje (ponekad)*. Pretpostavljamo da su studenti svoje opredjeljenje iskazali uzimajući u obzir i druge aktivnosti (poput posjete kazalištu, galerijama i sl.) a koje bi kao učitelji sa svojim učenicima i u određenom vremenskom periodu podržali i realizirali. S druge strane, ovakvo opredjeljenje studenata pronalazimo i u „doziranju“ glazbe jer svako pretjerivanje u bilo kojem području može dati nepoželjan ishod. Da bismo mogli pouzdano potvrditi prethodno navedene razloge za odgovor studenata na tvrdnju broj 5 (Tablica 1), potrebna su dodatna istraživanja i analize. Najviše studenata (68,9%) veoma važnom zadaćom smatra glazbeno opismenjavanje učenika. Nastavna praksa, kao i različita istraživanja (Bjelobrč-Babić i Sarajlić, 2012; Terzić i Sudžilovski, 2006; Škiljević 2012) ukazuju da Učiteljski studij upisuju studenti s nedovoljnim glazbenim predznanjem. Ova činjenica predstavlja izvjestan problem u radu sa studentima u skupini glazbenih predmeta, posebno na nastavi Vokalno-instrumentalne glazbe, nastavnog predmeta u okviru kojeg se studenti osposobljavaju za praćenje Metodike nastave glazbene kulture, kao i za izvođenje nastave Glazbene kulture u početnim razredima osnovne škole. Istraživanja potvrđuju da većina studenata ima poteškoća u svladavanju vještine sviranja i glazbenog opismenjavanja, a kao razlozi za takvo stanje navodi se slabo predznanje studenata, ali i nedovoljna angažiranost na nastavi glazbe (Bjelobrč-Babić i Sarajlić, 2012; Šenk i Ercegovac-Jagnjić, 2004). Zbog svega navedenog posebno ističemo svjesnost studenata o važnosti glazbenog opismenjavanja na razini mlađe školske dobi. Problem u nastavi grupe glazbenih predmeta na Učiteljskom studiju je što studij upisuju i maturanti srednjih stručnih škola u kojima nastavnim planom i programom nije predviđeno izučavanje Glazbene kulture, već se ova nastava odvija jedino u gimnaziji i tehnološkoj školi (Odsjek za dizajn i grafiku i likovnu umjetnost).

U skupini *Odnos (odgovornost) budućeg učitelja prema učenicima i nastavi Glazbene kulture* na sve tvrdnje najviše studenata odgovara sa: da (uvijek) - o maksimalnoj odgovornosti za učenike (Tablica 2, 93,3% studenata), odgovornosti prema poslu i važnosti u otkrivanju određene nadarenosti djeteta (88,9%), o svjesnosti da će od njihovog načina rada mnogo ovisiti ljubav djece prema Glazbenoj kulturi (85,6%), kao i o vrednovanju rada učenika (91,1% studenata). „Neophodno je da učitelji surađuju i komuniciraju s učenicima, da potiču pozitivne osjećaje kod njih, govoreći im da su sposobni, radni i vrijedni, da im ne dozvole da stvore negativnu sliku o sebi, jer će im uspjeh biti najsnažniji motiv za dalja napredovanja“ (Milić, 2010, str. 168). U nizu pozitivnih stavova studenata o budućem radu na nastavi Glazbene kulture svakako se pridružuje i procjena studenata (67,8%) da ne strahuju od rada s djecom i problema koji ovaj posao nosi sa sobom (tvrdnja br. 10). U praksi nije rijetkost da učitelji nastavu Glazbene kulture zamijene, po njima, važnijim nastavnim predmetima. Rezultati ovog istraživanja ukazuju da budući učitelji (72,2%) ne razmišljaju na sličan način i da nastavu, na primjer Matematike, neće održavati u vrijeme nastave Glazbene kulture (Tablica 2).

Od osobnog značaja su odgovori većine studenata koji pedagoški reagiraju na tvrdnju o vrednovanju rada učenika. Činjenica je da u svojim promišljanjima i učitelji ocjenjivanje učenika smatraju važnim dijelom svoga posla (Child, 1997). Većina ispitanika (Tablica 2, tvrdnja br. 12) trud bi uvijek nagradila, neovisno od procjene da učenik ima ili nema „sluha“. Rojko navodi: „u ocjenu uključiti učenikovo zalaganje, njegov odnos prema predmetu i njegovo ponašanje na nastavnom satu, elemente, dakle, koji, gledano strogo dokimološki, ne bi zapravo uopće trebali utjecati na ocjenu. U nastavi je glazbe odstupanje opravdano (...) specifičnostima predmeta i činjenicom da je svaki učinak učenika krajnje relativan“ (Rojko, 2012, str. 264). Na ovaj način učitelj pridonosi da i učenici sa slabijim glasovnim i glazbenim sposobnostima, podjednako uživaju u nastavi Glazbene kulture.

Tablica 2: Odnos (odgovornost) budućeg učitelja prema učenicima i nastavi Glazbene kulture

Tvrdnje	ne (nikad)		osrednje (ponekad)		da (uvijek)	
	f	%	f	%	f	%
1. Svjestan/svjesna sam da ću raditi veoma odgovoran posao i biti jedna od važnih osoba u otkrivanju određene nadarenosti djeteta.	4	4,4	6	6,7	80	88,9
2. Svjestan/svjesna sam da će od mog načina rada mnogo zavisiti ljubav učenika prema predmetu Glazbena kultura.	0	0,0	13	14,4	77	85,6
3. Treba da budem maksimalmno odgovoran/odgovorna za svoje učenike.	1	1,1	5	5,6	84	93,3
4. Ne bojim se rada sa djecom i problema, odgovornosti koji ovaj posao nosi sa sobom.	5	5,6	24	26,7	61	67,8
5. Sate Glazbene kulture neću mijenjati satima Matematike ili drugih nastavnih predmeta.	17	18,9	8	8,9	65	72,2
6. Posebnu bih pozornost obraćao/obraćala u vrednovanju rada učenika, trud se uvijek mora nagraditi i kad dijete nema „sluha“.	0	0,0	8	8,9	82	91,1
7. Mnoge nastavne predmete povezao/povezala bih s Glazbenom kulturom i koristio/koristila se svakom prilikom da učenici pjevaju i da sviram.	18	20,0	50	55,6	22	24,4

Kad je u pitanju korelacija nastavnih predmeta s glazbenom kulturom studentska su promišljanja nešto drugačija od naših očekivanja. Najveći postotak studenata (55,6%) izjašnjava se da bi sadržaje predmeta u razrednoj nastavi samo ponekad povezivali sa sadržajima Glazbene kulture (Tablica 2, tvrdnja br. 13). I pored toga što brojni istraživači (Janjić i Stošić, 2007; Prošić-Sanatovac i Janković, 2013; Vidulin-Orbanić i Duraković, 2012) ukazuju na važnost korelacije (integracije) nastave Glazbene kulture s drugim predmetima, mogući razlog dobivenih rezultata vidimo u unaprijed definiranom stavu studenata o težini izvođenja glazbenih aktivnosti, prvenstveno negodovanjem zbog sudjelovanja – aktivnosti učitelja u njihovoj realizaciji. „Osnova svega je uloga nastavnika, njegova sposobnost i motiviranost da traga za dobrim primjerima tematske i strukturne korelacije, odnosno da, polazeći od didaktičkih principa, primjenom odgovarajućih nastavnih metoda, poveže glazbu sa sadržajima drugih predmeta i tako ostvari neophodnu integraciju sadržaja“ (Đorđević, 2011, str. 53). Ako studenti tijekom studija na interesantan način budu stjecali glazbene kompetencije, znanja o važnosti korelacije (integracije) nastavnih predmeta, mišljenja smo da će imati pozitivnije stavove o povezivanju sadržaja nastave Glazbene kulture sa sadržajima ostalih predmeta.

Pri analizi i diskusiji rezultata iz skupine tvrdnji *Zainteresiranost za nastavu glazbe i glazbene aktivnosti* (Tablica 3) uočili smo postojanje značajne razlike u odnosu na iskaze studenata iz prethodnih skupina tvrdnji. Promatrajući tvrdnje iz Tablice 3, vidimo da studenti znaju kako bi trebalo raditi u nastavi, ali kad je u pitanju njihova neposredna angažiranost onda rezultati ukazuju da je više od polovine ispitanika, točnije 61,1% označilo odgovor *osrednje (ponekad)* na ponuđenu tvrdnju *Glazbena kultura bila bi mi od posebnog značaja u osmišljavanju dodatnih i dopunskih sati*.

Tablica 3: Zainteresiranost za nastavu glazbe i glazbene aktivnosti

Tvrdnje	ne (nikad)		osrednje (ponekad)		da (uvijek)	
	F	%	f	%	f	%
1. Glazbene kultura bila bi mi od posebnog značaja u osmišljavanju dodatnih i dopunskih sati.	15	16,7	55	61,1	20	22,2
2. Ne bih imao/imala volju da se bavim glazbom kao voditelj sekcija (R)	24	26,7	34	37,8	32	35,6
3. Kad ne bih imao/imala potrebnu normu sati radije bih osmislio/imala dodatne sate iz svakog drugog predmeta nego iz Glazbene kulture.(R)	17	18,9	33	36,7	40	44,4
4. Lakše je spremati recitacije, nego dječje pjesme, što će mi ta muka s glazbom. (R)	16	17,8	26	28,9	48	53,3
5. Održao/održala bih tri sata Likovne kulture nego i polovinu sata Glazbene kulture. (R)	7	7,8	21	23,3	62	68,9
6. Vjerujem da sam odabrao/odabrala dobar poziv.	3	3,3	22	24,4	65	72,2

Od ukupnog broja sudionika, njih trideset i četiri (37,8%) je na tvrdnju da ne bi imali naročitu volju da se bave glazbom kao voditelji sekcija odgovorilo sa *osrednje (ponekad)*, dok je 32 (35,6%) odgovorilo *da (uvijek)*. Pretpostavljajući da su svjesni težine tog posla, kao i činjenice da je za kvalitetno vođenje glazbene sekcije, poput formiranja i rukovođenja pjevačkim zborom ili orkestrom potrebna i glazbena obrazovanost, nije neočekivan ovakav rezultat. Stavove budućih učitelja o izvannastavnim glazbenim aktivnostima potkrepljuju rezultati istraživanja provedenog na području Osječko-baranjske županije. Naime, u istraživanju koje su provele Dubovicki, Svalina i Proleta (2014), potvrđeno je da u razrednoj, ali i u predmetnoj nastavi ponuda izvannastavnih glazbenih aktivnosti još uvijek nije dovoljno zastupljena, pa se

učenici s obzirom na izbor aktivnosti najviše opredjeljuju za jedno glazbeno područje - pjevanje. Autorice provedenog istraživanja mišljenja su da bi u budućnosti ponuda izvannastavnih glazbenih aktivnosti bila brojnija, ako se budućim učiteljima omogući intenzivnije bavljenje glazbom u okviru sveučilišnih programa s pojačanim umjetničkim sadržajima. U takvim okolnostima može se očekivati da bi veći dio učitelja bio spreman voditi izvannastavne glazbene aktivnosti svih područja. Ako bi se predloženi sustav umjetničkog obrazovanja učitelja zaista provodio u praksi, mogli bismo očekivati u narednom periodu, uz mogućnost ponovnog istraživanja na temu o stavovima budućih učitelja o radu u nastavi Glazbene kulture i pozitivnije stavove studenata na temu o realiziranju izvannastavnih aktivnosti. Istraživanja (Cindrić, 1992; Svalina i Škojo, 2009; Svalina, 2015; Vidulin-Orbanić, 2008) potvrđuju da je uloga učitelja u izvannastavnim aktivnostima veoma važna. Učitelj, najčešće u ulozi koordinatora, potiče učenike na uključivanje u aktivnosti, brižno bira program promatrajući interese učenika, a pozitivna iskustva sa izvannastavnih aktivnosti kasnije redovito prenosi u proces redovite nastave.

U nedostatku nastavnih sati (norme), većina studenata (44,4%) smatra da bi radije osmislili sate iz bilo kojeg drugog predmeta nego iz Glazbene kulture. Ovako negativan stav o pripremi, a samim tim i realiziranju nastave Glazbene kulture djelomično je umanjen jer je 36 studenata (7%) dalo odgovor *osrednje (ponekad)* na ovu tvrdnju, a njih 17 (18,9%) prednost daje izvođenju nastave Glazbene kulture nad nastavom drugih predmeta. Najviši postotak vrijednosti u korist ostalih predmeta nalazimo u tvrdnjama 17 i 18 čiji sadržaji ukazuju na sklonost ispitanika za održavanje nastave Glazbene kulture, odnosno nastave ostalih predmeta. Da ovakve stavove nemaju samo studenti potvrđuju rezultati istraživanja (Tomljenović, Trajkovski-Višić i Tomljenović, 2008) provedenog među učiteljima Ličko-senjske županije: učitelji imaju veću sklonost i sigurnije se osjećaju u izvođenju nastave Hrvatskog jezika i Matematike, dok im najviše napora treba za realiziranje nastave tzv. odgojnih predmeta. Smatraju da im je potrebna pomoć profesora za pripremu nastave Glazbene i Tjelesne i zdravstvene kulture. Mogući odgovor na navedene rezultate mogu biti ili nedovoljno razvijene glazbene sposobnosti ili nedovoljna razina prethodnog glazbenog obrazovanja.

Odgovorom *da* na tvrdnju *Vjerujem da sam odabrao dobar poziv* većina studenta (72,2%) iskazala je svoj pozitivan stav prema izboru profesije (Tablica 3, tvrdnja 19). S tim u vezi neka od ranije provedenih istraživanja (Carver & Scheier, 2000; Schutz, Crowder & White, 2001) upućuju na postojanje različitih razloga i motiva potaknutih i različitim ciljevima glede opredjeljenja za učiteljski poziv. U središtu pozornosti je osjećaj slobode kojom se učitelju kao mjerodavnom stručnjaku dopušta da tokom nastave samostalno kreira interpretiranje nastavnih sadržaja. I pored izvjesne smjene pozitivnih i negativnih stavova o nastavi Glazbene kulture (vidljivo u prethodnom tekstu) izjašnjavanje studenata na spomenutu tvrdnju moglo bi se tumačiti i kao njihova spremnost na neprekidan profesionalni razvoj u budućnosti. U jednom od istraživanja o profesionalnom razvoju nastavnika navodi se: „ako želimo da naši nastavnici uspješno pomažu i podržavaju proces učenja učenika, onda oni sami moraju da budu uspješni učenici“ (Grandić i Stipić, 2011, str. 207). Ako su mladi spremni na cjeloživotno učenje tijekom profesionalnog razvoja može se očekivati da izgrađuju i mijenjaju stavove, da se permanentno usavršavaju te da su, prije svega, zadovoljni izborom poziva.

Rezimirajući rezultate ovog istraživanja potrebno je zaključiti da su dokazane hipoteze. Prva, da su studenti svjesni važnosti glazbenog obrazovanja u prvim školskim godinama i da imaju pozitivan stav o realizaciji nastave Glazbene kulture, te druga: studenti više preferiraju druge nastavne predmete od Glazbene kulture. Time su potaknute značajne pedagoške teme za nova istraživanja u ovom području.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Djelovanje na stavove studenata, budućih učitelja, o radu u nastavi Glazbene kulture predstavlja prilično složen proces koji istodobno zahtijeva veliku pozornost. U osnovi, najveću važnost provedenog istraživanja pronalazimo u tome što su uzorkom obuhvaćeni isključivo studenti prve godine učiteljskog studija koji nisu usvojili metodičke postavke planiranja i realizacije nastave obrazovanjem za pedagoški poziv te kao takvi nemaju visoku razinu didaktičko-metodičkih kompetencija, ali i psiho-pedagoškog znanja. Identificirani stavovi studenata učiteljskog studija o budućem radu u nastavi Glazbene kulture potvrđuju hipoteze i omogućuju opći zaključak da budući učitelji imaju izgrađene pozitivne stavove o važnosti glazbe u mlađoj školskoj dobi te da prepoznaju istinske vrijednosti glazbe. Međutim, budući učitelji svojim stavovima o stvarnom realiziranju glazbenih aktivnosti i maksimalnom uključivanju u izvannastavne aktivnosti potvrđuju da su svjesni težine tog posla i neophodnog glazbenog afiniteta i obrazovanja te pribjegavaju, zbog navedenoga, drugim predmetima. Stoga, naši rezultati ukazuju na neophodnost djelovanja na stavove mladih o budućem radu u nastavi Glazbene kulture na svim razinama obrazovanja. Istodobno, osobitu pozornost treba posvetiti unaprjeđenju određenih strategija, provođenjem u praksi kreativne nastave Glazbene kulture te poboljšanjem kvalitete sveučilišne nastave i kvalitete rada učitelja u školama. Od iznimne je važnosti sveučilišnim nastavnicima i asistentima omogućiti uvjete cjeloživotnog usavršavanja, permanentan uvid u primjere dobre prakse odgojno-obrazovnog rada i time dodatno poticati njihovu ulogu u poučavanju studenata za bavljenje glazbom.

Iz ovog empirijskog istraživanja proizlaze ideje za buduća detaljnija, po mogućnosti longitudinalna istraživanja, kao što su sklonost studenata Učiteljskog studija prema glazbi, uloga učitelja u izvannastavnim glazbenim aktivnostima te istraživanja o eventualnom modificiranju grupe glazbenih predmeta na učiteljskom studiju. Time bi se svakako moglo pridonijeti većoj efikasnosti nastavi Glazbene kulture, kao i istodobnoj revalorizaciji stavova budućih učitelja u korist glazbe.

LITERATURA

- Bjelobrč-Babić, O. & Sarajlić, D. (2012). Samoprocjena studenata učiteljskog studija o ishodima učenja u okviru nastavnog predmeta Vokalno-instrumentalna muzika. U S. Marinković (ur.) *Nastava i učenje - ciljevi, standardi, ishodi*, zbornik radova (str. 637–652). Kragujevac: Sveučilište u Kragujevacu. Učiteljski fakultet u Užicu.
- Carver, S. C. & Scheier, M. F. (2000). On the structure of behavioral self-regulation. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation*, pp. 41–84. San Diego, CA: Academic Press.
- Cindrić, M. (1992). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole. *Život i škola*, 41, str. 49–67.
- Child, D. (1997). *Psychology and the teacher*, 6th ed. London: Cassell.
- Čaušević, M. (2009). Mjesto i značaj muzičkog obrazovanja u inkluzivnom odgojno-obrazovnom procesu. U S. Vidulin-Orbanić (ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu današnjih i budućih promjena*, zbornik radova (str. 58–68). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile. Odjel za glazbu.
- Dubovicki, S., Svalina, V. & Proleta, J. (2014). Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima. *Školski vjesnik*, 63/4, str. 553–578.
- Đorđević, B. (2011). Muzika i korelacija u razrednoj nastavi. *Norma*, XVI/1, str. 43–56.
- Grandić, R. & Stipić, M. (2011). Profesionalni razvoj nastavnika - put do kvalitetnog obrazovanja. *Pedagoška stvarnost*, LVII, 3–4, str. 198–207.
- Hebib, E. & Matović N. (2011). Uloga školskog pedagoga u primeni individualizovanog pristupa nastavi. U K. Skubic Ermenc (ur.) *Pedagoško – andragoški dnevni 2011- Udejanjanje načela individualizacije v vzgojno-izobraževalni praksi: ali smo na pravi poti?*, zbornik radova (pp. 38–43). Ljubljana: Sveučilište Ljubljana. Filozofski fakultet.

- Janjić, M. & Stošić, A. (2007). Teorijski model integrativnog pristupa savremenoj nastavi – muzička bajka *Peća i vuk* Sergeja Prokofjeva na sceni male školske pozornice. U M. Stepanović (ur.) *Dramska književnost za decu*, zbornik radova (str. 77–97). Novi Sad: Sveučilište u Novom Sadu. Pedagoški fakultet u Somboru.
- Milić, M. I. (2010). Motivacija učenika kao predispozicija uspešne nastave muzičke kulture učenika mlađih razreda osnovne škole. *Uzdanica*, VII/1, str. 163–171.
- Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje i vaspitanje, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Istočno Sarajevo, 2014. (Republika Srpska, Ministarstvo prosvjete i kulture, Republički pedagoški zavod). Preuzeto 11. lipnja 2015. sa sajta: <http://www.rpz-rs.org>
- Prošić-Santovac, D. & Janković, P. (2013). Korelacija nastavnog sadržaja u razrednoj nastavi - engleski jezik i muzička kultura. *Nastava i vaspitanje*, 62(1), str. 82–95.
- Pavlović, B. (2013). Vaspitne vrednosti tradicionalnih narodnih pesama i igara u nastavi muzičke kulture. *Nastava i vaspitanje*, 4, str. 668–680.
- Rojko, P. (2012). *Glazbenopedagoške teme*. Zagreb: Jakša Zlatar.
- Schutz, P. A, Crowder, K. C. & White, V. E. (2001). The development of goal to become a Teacher. *Journal of Educational Psychology*, 93, pp. 229–308.
- Stošić, A. (2008). Mogućnosti primene multimedijalne tehnologije u nastavi muzičke kulture. *Inovacije u nastavi*, XXI/1, str. 88–97.
- Sudžilovski, D. (2012). Studenti i kompetencije za nastavni predmet muzička kultura. U S. Marinković (ur.) *Nastava i učenje - ciljevi, standardi, ishodi*, zbornik radova (str. 627–636). Kragujevac: Sveučilište u Kragujevcu. Učiteljski fakultet u Užicu.
- Suzić, N. (2003). *Osobine nastavnika i odnos učenika prema nastavi*. Banja Luka: Teacher Training Centre.
- Svalina, V. & Škojo, T. (2009). Nacionalni kurikulum i glazbeno obrazovanje budućih učitelja. U S. Vidulin-Orbanić (ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu današnjih i budućih promjena*, zbornik radova (str. 115–132). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile. Odjel za glazbu.
- Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Šenk, L. & Ercegovic-Jagnjić, G. (2004). Poteškoće u nastavi sviranja na učiteljskom studiju. *Život i škola*, 12, str. 116–124.
- Škiljević, Lj. (2012). Razvoj i jačanje kompetencija u sferi muzičkog obrazovanja. *Nova škola*, IX/X, str. 151–159.
- Terzić, E. & Sudžilovski, D. (2006). Mogućnost osposobljavanja budućih učitelja za nastavu muzičke kulture kroz vokalno-instrumentalnu nastavu. U K. Špijunović (ur.), zbornik radova, br. 7 (str. 151–160). Kragujevac: Sveučilište u Kragujevcu. Učiteljski fakultet u Užicu.
- Tomljenović, B., Trajkovski-Višić, B. & Tomljenović, F. (2008). Odnos učitelja i učiteljica razredne nastave prema različitim oblicima rada u razrednoj nastavi – preliminarni rezultati. U B. Neljak (ur.). *Stanje i perspektiva razvoja u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije*, zbornik radova (str. 591-596). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
- Vidulin-Orbanić, S. (2008). Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima. *Tonovi*, 52, str. 85–91.
- Vidulin-Orbanić, S. (2009). Učitelj glazbe u suvremenoj školi: nositelj promjena i slobode poučavanja. U S. Vidulin-Orbanić (ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu današnjih i budućih promjena*, zbornik radova (str. 58–68). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile. Odjel za glazbu.
- Vidulin-Orbanić, S. & Duraković, L. (2012). *Metodički aspekti obrade muzikoloških sadržaja: mediji u nastavi glazbe*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Odjel za glazbu.
- Vučinić, V. (2007). Problemi pripreme nastavnika za nastavu muzičke kulture. U zborniku *Tehnologija, informatika, obrazovanje* 4 (str. 245–254). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

Attitudes of Students in Teaching Study About Realization of Lessons in Music Culture in Lower Classes of Primary School

Abstract: The aim of this study is to determine the attitudes of students on the realization of lessons in Music culture. The sample is consisted of first-year students of Teaching study program of Faculty of Philosophy, University of Banja Luka. An instrument with three stage evaluation scale (Likert type) independently developed by authors was used for data collection. There were two confirmed hypotheses: first, that the students are aware of the importance of music education in the elementary grades and that they have a positive attitude about music teaching, and the second, that they, at the same time, have a more expressive preferences for other school subjects. The findings of this research suggest a necessity acting to change the status position of Musical culture in primary and secondary education, and the necessity of designing more precise criteria on checking musical ability of the candidates for enrollment on Teaching study. Thus, students would better prepare for subscription, developing their musical knowledge and skills. Their musical competences would help them in following teaching, the realization of lessons at the university, but also in teaching Music culture in the school. This would contribute to resolving of practical problem of musical teaching. At the same time, we consider that is necessary longitudinal researches about this subject whose findings could further point to need for certain changes in the curriculum and programs of the Teaching study, as well as the need to study attitudes of teacher about the Music lessons.

Key words: music education; music lessons; teaching process; classroom teaching; student attitudes; teaching study

Einstellungen von Studenten des Lehrstudiums zur Realisierung des Unterrichtsfachs Musikkultur

Zusammenfassung: Das Ziel dieser Arbeit ist die Bestimmung der Einstellungen von Studenten des Lehrstudiums zur Realisierung des Unterrichtsfachs Musikkultur. Die Stichprobe bildet eine Studentengruppe des ersten Studienjahres des Lehrstudiums an der Philosophischen Fakultät der Universität in Banja Luka. Für die Datenerfassung wurde ein von der Autorin selbstständig erstelltes Instrument mit dreistufiger Einschätzungsskala (Likert-Typ) verwendet. Es wurden folgende Hypothesen bestätigt: Erste, dass die Studenten sich der Bedeutung der musikalischen Ausbildung in der Primarstufe bewußt sind und dass sie eine positive Einstellung gegenüber Musikunterricht haben, und Zweite, dass sie gleichzeitig auch stärkere Präferenzen für andere Unterrichtsfächer haben. Die erhaltenen Untersuchungsergebnisse weisen auf den Handlungsbedarf hin, um die Statuspositionen der Musikkultur auf der Ebene der primären und sekundären Bildung zu ändern, sowie auf die Notwendigkeit der Herausarbeitung genauer Kriterien bei der Prüfung der musikalischen Fähigkeiten der Kandidaten bei der Einschreibung an das Lehrstudium. Auf diese Weise würden sich die zukünftigen Studenten besser für die Immatrikulation vorbereiten, indem sie ihre musikalischen Kenntnisse und Fertigkeiten perfektionieren. Ihre musikalischen Kompetenzen würden ihnen nicht nur bei den Vorlesungen und der Realisation der Lehrverpflichtungen an der Fakultät helfen, sondern auch beim Unterrichten des Schulfaches Musikkultur in der Schule. Dies würde dazu beitragen, die aktuellen praktischen Probleme des Musikunterrichts zu lösen. Zugleich sind die longitudinalen Studien zu diesem Thema erforderlich, deren Ergebnisse zusätzlich auf die Notwendigkeit nach Änderungen in Lehrplänen und Programmen des Lehrstudiums hingewiesen würden, sowie auf den Bedarf nach einer Studie der Einstellungen der Lehrer zum Musikunterricht.

Schlüsselbegriffe: musikalische Ausbildung, Musikunterricht, Unterrichtsprozess, Primarstufe, Einstellungen von Studenten, Lehrstudium.

